

Een huwelijk op Bleijenbeek

Pastoor Erphagenstraat

Foto: Frans Thonen

AFFERDEN
In de rubriek 'Weten en Zien' verzorgt historica Olga van den Broek historische schetsen over het nog zichtbare verleden in onze regio. Deze keer schrijft zij over een bijzonder huwelijk op Bleijenbeek.

'Pastoor weigert communicatie aan homoseksuelen prins carnaval in Reusel', zo luidt een krantenkop op 22 februari 2010.

'Pastoor weigert huwelijks-sacrament aan kasteelheer en vrouwe van Afferden' zou een krantenkop uit 1525 kunnen zijn.

In een eerder stukje in deze krant vertelde ik dat de beruchte legeroverste, Maarten Schenk van Nijdeggen, heer van Bleijenbeek, zich kasteel Bleijenbeek met geweld toe-

eigende. Hij deed dit nadat zijn familie 40 jaar lang procedeerde om het bezit ervan. Getuigenverklaringen over het gekrakeel rond deze erfeniskwestie geven een aardig beeld uit die tijd en wil ik u daarom niet onthouden.

De grootvader van Maarten, Dirk Schenk van Nijdeggen, woonde in het jaar van hun huwelijk 1525 met vrouw en acht kinderen op kasteel Bleijenbeek. De tijd voor het uitbreken van de Tachtigjarige Oorlog (1566-1648) was een periode van godsdienstonrust en onvrede met de Rooms Katholieke kerk. Edelen in onze omgeving neigden naar het Protestantisme en hadden daarom moeite met katholieke sacramenten. Zo ook Dirk Schenk van Nijdeggen. Dirken zijn vrouw Aleid Custers woonden weliswaar 40 jaar

samen, maar waren nooit officieel getrouwd. Dit had gevolgen voor de erfrechten van hun kinderen. Pogingen om hun vader te overreden te trouwen mislukten zodat hun toekomst, kasteel Bleijenbeek en opbrengsten van de boerderijen en Aldenhof en Vlammerkamp, niet gewaarborgd was. In 1525 was Dirk zo oud en ziek dat de kinderen vreesden dat hij ongetrouwd zou sterven. Daarom regelden zij een huwelijksvoltrekking zonder dat vader dat in de gaten had. Hun neef, Hendrik Schenk, die pastoor in Afferden was, weigerde hieraan mee te werken. Zij riepen daarom de hulp in van de aartsbisschop van Keulen. Op 25 februari 1525 kwam vanuit Keulen het bevel aan de pastoors Peter Erphagen uit Bergen en Hendrik Schenk uit Afferden om Dirk en zijn

vrouw een eed af te nemen waarin zij verklaren dat zij niet met andere levende personen verloofd of getrouwd zijn en dat er geen verwantschap tussen hen bestaat. Bovendien moesten zij het huwelijk drie keer in de kerk van Afferden verkondigen en het huwelijk daarna voltrekken.

De trouwdag werd zondag 12 maart 1525. Om tegenwerking van pastoor Schenk uit Afferden te voorkomen stuurden de kinderen deze met een smoes naar Boxmeer. De kapelaan uit Afferden moest vervolgens de aankondiging in de kerk uitvoeren. Eerst werden de kerkbezoekers verzocht de kerk te verlaten omdat personen deze privé wilden gebruiken. De vrouw van de koster vertelde dat zij nog een stuk laken uit haar lakenkist die in de kerk stond af wilde knippen en dat ook haar gevraagd werd om als zij klaar was de kerk te verlaten. De proclamatie werd driemaal voor de lege kerkbanken afgekondigd en de kinderen en de kapelaan vertrokken naar het kasteel. Daar waren notaris Paul van der Heiden uit Venray, kapelaan Theunis Helten uit Bergen en pastoor Peter Erphagen al aanwezig. De laatste zou het huwelijk sluiten. Pastoor Erphagen vertelde later aan Adriaan van den Bylandt, heer van Well en Bergen, dat hij wel mee wilde werken aan de huwelijksvoltrekking mede omdat de kinderen hem de parochie Heijen beloofd hadden als deze vacant kwam.

Alleen pastoor Erphagen mocht de torenkamer in waar Dirk ziek op bed lag. De notaris en de kapelaans werden ver-

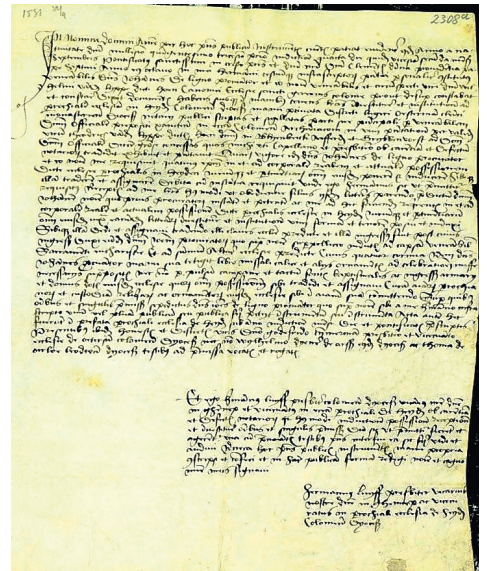
zocht om te getuigen, maar daarvoor moesten zij op een ladder tegen de deur van het gemak klimmen om via een raampje in het slaapvertrek te kunnen kijken. Zij konden niet horen wat er gezegd werd. Ook konden zij de kasteelheer niet zien vanwege het bedgordijn. Pastoor Erphagen kleedde zich voor de dienst, legde de handen van Dirk en zijn vrouw in elkaar en zegende het bruidspaar.

Dit huwelijk en dus het erfrecht van de kinderen is door andere erfgenamen, o.a. Adelheid van Gelre, kasteelvrouwe van Arcen, aangevochten. De winnaar werd Casper van der Lippe, zoon van Adelheid van Gelre en haar tweede man Dirk

van der Lippe Hoen. Hij werd de nieuwe kasteelheer van Bleijenbeek maar is er in 1576 door Maarten Schenk van Nijdeggen weer uit verdreven.

Pastoor Schenk weigerde dus het huwelijksacrament aan Dirk en zijn vrouw, pastoor Erphagen gaf hen wel zijn zegen, maar uit de hier getoonde oorkonde blijkt dat hij de functie in Heijen niet gekregen heeft. Wel is er in de jaren 1960 in Nieuw Bergend een straat naar hem vernoemd.

Bron: H. Ferber, Geschiedte der Familie Schenck van Nydeggen (1860) Archief Schloss Haag

Pergamenturkunde, betreffend die Installation des Wilhelm von der Lippe genannt Hoen als Pastor von Heijen. Originale. [1 Blatt], 1531; archief Slot Haag.